

Ústavněprávní východiska práva na bydlení a možnosti jeho realizace: od vyplácení dávek po zajištění důstojného bydlení

Ivo Pospíšil

ÚSTAVNÍ
SOUD

Osnova

Teze vystoupení

Sociální bytová politika a právo na bydlení

**Právo na bydlení a jeho postavení v systému
ochrany ústavně zaručených práv**

**Právo na bydlení a role územních
samosprávných celků**

Teze vystoupení

1. Bytová politika a speciálně sociální bytová politika je jedna z nejzanedbanějších veřejných politik v ČR. Představuje transformačního kostlivce, s nímž je třeba akutně něco provést.
2. Poskytování sociálních dávek na bydlení není dostatečnou realizací práva na bydlení, neboť stát musí v první řadě garantovat efektivní přístup k bydlení a jeho důstojnost.

Teze vystoupení

3. Stát nezbytně potřebuje reformovat sociální bytovou politiku, směřující právě od poskytování dávek k poskytování adekvátního naturálního plnění.

4. Svěření realizace části této politiky na obce není porušením jejich ústavně zaručeného práva na územní samosprávu.

Sociální bytová politika a právo na bydlení

V době ekonomické a sociální transformace se vydal stát trojí cestou:

1. cenová regulace výše nájemného
2. velmi přísná regulace v OZ a
3. poskytování sociálních dávek těm, jimž výše příjmů neumožňovala hradit nájemné, resp. ani regulované nájemné

Sociální bytová politika a právo na bydlení

Ani jedna z těchto metod, ať už samostatně, nebo i v synergii nebyla způsobilá skutečně naplňovat právo na bydlení:

1. Regulace nájemného nebyla s to zajistit naplnění sledovaného cíle, jímž měla být právě realizace sociální bytové politiky, resp. práva na bydlení: byla plošná, neadresná, sociálně indiferentní.
2. Úprava nájmu bytu v OZ: neadekvátně a jen zdánlivě suplovala sociální politiku státu. Těm, které skutečně měla chránit, fakticky stejně nepomohla, a pro ostatní představovala svazující podmínky, které bránily rozvoji běžného nájemního bydlení

Sociální bytová politika a právo na bydlení

Ani jedna z těchto metod, ať už samostatně, nebo i v synergii nebyla způsobilá skutečně naplňovat právo na bydlení:

3. Státní sociální podpora: právo na podporu v hmotné nouzi je naplňováno pro stát tím nejsnadnějším způsobem, totiž vyplácením finančních dávek v podobě příspěvku na bydlení a doplatku na bydlení. Právo na bydlení v sobě ale zahrnuje nejen finanční stránku, ale i stránku faktickou. To je třeba náležitě reflektovat zejména v případě zvláště sociálně zranitelných skupin osob.

Sociální bytová politika a právo na bydlení

v první dekádě nového století postupně došlo k odbourání dvou prvně zmíněných oblastí regulace stát opět zaspal a nevytvořil simultánně jiné nástroje sociální bytové politiky

zůstal zachován pouze systém státní sociální podpory (příspěvek na bydlení) a pomoci v hmotné nouzi (doplatek na bydlení)

Právo na bydlení a jeho postavení v systému ochrany ústavně zaručených práv

Listina základních práv a svobod v čl. 30

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a
kulturních právech v čl. 11

Evropská sociální charta v čl. 16

Revidovaná evropská sociální charta v čl. 31

Právo na bydlení a jeho postavení v systému ochrany ústavně zaručených práv

General Comment (obecné stanovisko) Výboru pro hospodářská, sociální a kulturní práva OSN č. 4 z 13. 12. 1991: rozlišuje affordability (tj. finanční dostupnost bydlení), a accessibility (tj. faktickou dostupnost)

Evropský výbor pro sociální práva: faktické zajištění bydlení zvláště zranitelným skupinám, zajištění podmínek důstojného bydlení a nediskriminace v přístupu k bydlení zejména pokud jde o romskou komunitu v různých evropských státech

Právo na bydlení a jeho postavení v systému ochrany ústavně zaručených práv

Stanovisko European Federation of National Organisations Working with the Homeless (FEANTSA) proti Francii

- vymezuje i požadavky na adekvátní a důstojné bydlení: řádné hygienické a zdravotní prostředí, zajištění základního vybavení a služeb, jako je voda, topení, likvidace odpadu, kanalizace, elektřina, zajištění toho, aby rozloha bydlení odpovídala počtu osob a byla zajištěna ochrana užívání a držby bydlení

Sociální dávky samy o sobě nezajistí právo a bydlení

stát je povinen garantovat nejen peníze, ale i faktickou dostupnost a faktický stav bydlení
velké množství příjemců pobírá doplatek na bydlení v nevyhovujících prostorách
obchodování s chudobou: konečnými příjemci takového doplatku se stávají vlastníci těchto zařízení
řešením není zpřísnění vyplácení dávek v hmotné nouzi

Právo na bydlení a role územních samosprávných celků

stát v současnosti v podstatě není vlastníkem bytového fondu za této situace nezbyvá, než aby břemeno zajištění práva na bydlení převzaly veřejnoprávní korporace

územní samospráva není založena toliko na existenci práv a priori existujících před státní mocí a vůči státní moci, ale je založena i na existenci veřejnoprávní korporace, nadané veřejnou mocí vůči občanům, která má naopak též odpovědnost a povinnosti vůči občanům obce

Právo na bydlení a role územních samosprávných celků

zákonné zavázání obcí k organizaci a udržování sociálního bydlení může být za určitých parametrů v souladu s právem na územní samosprávu a vlastnickým právem

legitimitu a přiměřenost tohoto opatření lze hodnotit i v širším kontextu vlastnického práva obcí, tj. v kontextu toho, že stát převedl veškerý bytový fond na počátku 90. let na obce

Děkuji za pozornost.

Ústavní soud
Joštova 8, 660 83 Brno 2, tel.: 542162111, www.usoud.cz

ÚSTAVNÍ
SOUD